

Sygn. akt V KK 233/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)
SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)
SSN Przemysław Kalinowski

Protokolant Anna Kowal

w sprawie **M. R.**

skazanego z art. 278 § 5 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k. i art. 234 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 22 października 2013 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego (PG IV
KSU 160/13)

od wyroku Sądu Rejonowego w S.

z dnia 22 sierpnia 2012 r.,

**1. uchyla zaskarżony wyrok i M. R. uniewinnia od popełnienia
zarzucanych mu czynów, a kosztami procesu obciąża Skarb
Państwa;**

**2. obciąża Skarb Państwa wydatkami postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 sierpnia 2012 r. Sąd Rejonowy w S. uznał M. R. za winnego tego, że: 1) w okresie od marca 2012 r. do dnia 30 kwietnia 2012 r. w S. na ul. G. 2/6 dokonał kradzieży energii w postaci gazu, o nieustalonej ilości i wartości, na szkodę Spółki Gazownictwa Rozdzielni Gazu w K., to jest przestępstwa z art. 278 § 5 k.k. i na podstawie tego przepisu w zw. z art. 278 § 1 k.k. wymierzył mu karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności, a także tego, że: 2) w dniu 24 maja 2012 r. w trakcie wyjaśnień składanych na Policji fałszywie oskarżył W. R. o przerobienie instalacji gazowej i kradzież energii gazowej, to jest przestępstwa z art. 234 k.k. i na podstawie tego przepisu wymierzył mu karę 1 (jednego) miesiąca pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzone za oba przestępstwa kary jednostkowe połączył i jako karę łączną wymierzył karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie, na podstawie art. 69 § 1 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k., warunkowo zawiesił na okres 4 (czterech) lat, a na podstawie art. 33 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego grzywnę w wysokości 60 (sześćdziesięciu) stawek dziennych przyjmując, że jedna stawka dzienna równoważna jest kwocie 10 (dziesięciu) złotych.

Wyrok ten nie został zaskarżony i uprawomocnił się w dniu 30 sierpnia 2012 r.

W dniu 24 lipca 2013 r. do Sądu Najwyższego wpłynęła kasacja od tego wyroku sporządzona przez Prokuratora Generalnego. Zaskarżył on wyrok w całości na korzyść skazanego i zarzucił mu:

1. rażąco obrazę przepisu prawa karnego materialnego, mającą istotny wpływ na treść wyroku, a mianowicie art. 278 § 5 k.k., poprzez niezasadne przyjęcie, że oskarżony dopuścił się zarzucanego mu przestępstwa, a wynikającą z błędnej jego wykładni uznającej gaz ziemny za energię, podczas, gdy jest on nośnikiem energii wyodrębnionym w rzecz ruchomą, co skutkowało niezasadnym uznaniem M. R. za winnego popełnienia tego występku;
2. rażąco obrazę przepisu prawa karnego materialnego, mającą istotny wpływ na treść wyroku, a mianowicie art. 234 k.k. poprzez niezasadne przyjęcie, że oskarżony wyczerpał znamiona zarzucanego mu przestępstwa, składając w związku z toczącym się przeciwko niemu postępowaniem karnym fałszywie wyjaśnienia, w których pomówił inną osobę o dokonanie tego przestępstwa,

podczas gdy działał on w granicach przyznanego mu prawa do obrony, przez co nie wystąpiły przesłanki popełnienia występku z art. 234 k.k.

i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanych mu czynów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oczywiście zasadna, takimi są oba podniesione w niej zarzuty.

1. Przedmiotem ochrony przestępstwa z art. 278 § 5 k.k. jest własność, posiadane lub inne prawa rzeczowe albo obligacyjne do energii lub karty uprawniającej do podjęcia pieniędzy z automatu bankowego.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 9 czerwca 2006 r., sygn. akt I KZP 14/06, OSNKW 2006, z. 7 – 8, poz. 67, którym Sąd Najwyższy odmówił odpowiedzi na pytanie Sądu Okręgowego o to, „czy pojęcie „energia” użyte w art. 278 § 5 k.k. obejmuje kradzież gazu w celu wytworzenia z niego energii cieplnej?”, Sąd Najwyższy zasadnie stwierdził, że pojęcie „cudzej rzeczy ruchomej”, o której mowa w art. 278 § 1 k.k., obejmuje gaz jako wydzielony nośnik energii, będący tu przedmiotem czynności wykonawczej. Zabór w celu przywłaszczenia nośnika energii wyodrębnionego w rzecz ruchomą (art. 278 § 1 k.k.) wyłącza możliwość kwalifikowania takiego zachowania jako kradzieży energii (art. 278 § 5 k.k.).

Przekonanie to należy podzielić, tak zważywszy na przytoczoną wówczas przez Sąd Najwyższy argumentację (do której w tym miejscu wypada się odwołać), jak i fakt, iż to rozstrzygnięcie zyskało akceptację, tak w piśmiennictwie (por. aprobujące glosy autorstwa M. Pawełka – Palestra 2007, nr 1 – 2, s. 302, W. Zalewskiego – GSP-Prz. Orz. 2007/1/137, B. Stefańskiej – OSP 2008, nr 2, s. 14), jak też w orzecznictwie. W wyroku z dnia 27 lutego 2008 r., sygn. akt V KK 397/07, OSNKW 2008, z. 8, poz. 60, Sąd Najwyższy powielił bowiem ten pogląd, stanowczo stwierdzając, że gaz ziemny nie jest energią, o której mowa w art. 278 § 5 k.k., ale „cudzą rzeczą ruchomą”, w rozumieniu § 1 art. 278 k.k.

Tymczasem Sąd Rejonowy w zaskarżonym wyroku wbrew temu i przez to niewątpliwie błędnie przyjął, że oskarżony „dokonał kradzieży energii w postaci gazu” i to jego działanie uznał za występki z art. 278 § 5 k.k. Tym samym rażąco ów przepis art. 278 § 5 k.k. naruszył.

Ta obraza prawa materialnego, mająca oczywisty wpływ na treść zaskarżonego wyroku, doprowadziła też do sytuacji, w której obecnie – zważywszy na ograniczenia związane tak z kierunkiem rozpoznawanej kasacji, ale i upływem terminu o którym mowa w art. 524 § 3 k.p.k. – uniewinnienie oskarżonego od popełnienia tego zarzucanego mu czynu, jest procesowo jedynie możliwym rozstrzygnięciem.

Wprawdzie gaz ziemny, który oskarżony przywłaszczył, był „cudzą rzeczą ruchomą” w rozumieniu art. 278 § 1 k.k., niemniej jednak Sąd Rejonowy, przypisując mu sprawstwo jego zaboru, równocześnie nie wskazał, ani wartości tego przywłaszczonego gazu, ani też jego ilości. Nie miało to znaczenia przy przyjętej przez ten Sąd kwalifikacji prawnej tego czynu oskarżonego. Do znamion przestępstwa określonego w art. 278 § 5 k.k. należy skutek w postaci przyjęcia w posiadanie lub użytkowanie odpowiedniego rodzaju energii bez względu na jej wielkość. Wartość energii nie ma zatem znaczenia dla bytu przestępstwa określonego w art. 278 § 5 k.k. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 26 lutego 2004 r., IV KK 902/03, OSNwSK 2004, poz. 413, s. 239; uchwała Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2000 r., I KZP 43/00, OSNKW 2001, z. 2 – 2, poz. 4). Jednakże dla przypisania sprawstwa występku z art. 278 § 1 k.k. wartość owego gazu, jako przedmiotu kradzieży, i jego ilość, mają pierwszorzędne znaczenie. Tylko bowiem kradzież rzeczy ruchomej, której wartość przekracza 250 zł, stanowi ten występki.

Przy tych uwarunkowaniach prawnych i (wspomnianej) sytuacji zaniechania przez Sąd Rejonowy w opisie pierwszego z przypisanych oskarżonemu czynów wskazania ilości i wartości zagarniętego przez oskarżonego gazu, upływie terminu z art. 524 § 3 k.p.k. i kierunku rozpoznawanej kasacji, nie jest obecnie możliwe czynienie w tym względzie jakichkolwiek dodatkowych „uzupełniających” ustaleń. Każde z nich stanowiłoby bowiem rażące naruszenie gwarancji *reformationis in peius* przewidzianych treścią art. 443 k.p.k. W istocie sprowadzało by się do wprowadzenia do opisu zarzucanego oskarżonemu czynu znamion przestępstwa (czy tylko wykroczenia) wymaganych przez prawo materialne, których ten opis w ogóle nie zawierał przed zaskarżeniem orzeczenia na korzyść oskarżonego rozpoznawaną kasacją i które dopiero pozwoliłyby przypisać mu sprawstwo tak kwalifikowanych czynów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 15 listopada

2005 r., sygn. akt IV KK 238/05, OSNwSK 2005/1/2055; 20 lipca 2005 r., I KZP 20/05, OSNKW 2005, z. 9, poz. 76; wyrok Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2012 r., sygn. V KK 54/12, opubl. Supremus).

2. Zasadny jest również drugi z podniesionych w kasacji zarzutów.

Nie ulega wątpliwości, że oskarżony będąc przesłuchiwany w dniu 24 maja 2012 r. w charakterze podejrzanego o dokonanie występku „kradzieży gazu w ilości 250 m³” (por. postanowienie o przedstawieniu zarzutów z dnia 21 maja 2012 r. – k. 7) nie przyznał się do jego popełnienia i kłamliwie wyjaśnił, że to W. R. „nielegalnie podłączył gaz”, a on sam tylko „z niego korzystał” (k. 9). Równie bezsporne jest i to, że w dniu 31 maja 2012 r. oskarżony te wyjaśnienia odwołał, twierdząc już wtedy, iż on „sam podłączył gaz i dokonał jego kradzieży”, a „W. R. nie miał z tym nic wspólnego” (k. 12). Równocześnie na rozprawie oskarżony stwierdził, że „po prostu się wystraszył, ale sam zgłosił się po trzech dniach i sprostował te (obciążające W. R.) wyjaśnienia” (k. 43 v).

W sprawie nie ma dowodów pozwalających – w niekorzystny dla oskarżonego sposób – weryfikować te jego twierdzenia, zwłaszcza dotyczące powodów dla których zdecydował się obciążyć W. R. o niepopelnione przez niego przestępstwo. Stąd też należy przyjąć – zgodnie z wyjaśnieniami oskarżonego – że składając te wyjaśnienia próbował tylko w ten sposób realizować przynależne mu prawo do obrony, związane z zarzutem dokonania występuku kradzieży gazu, który mu wówczas postawiono.

Brak jest bowiem przesłanek dowodowych (wynikłych z analizy owych wyjaśnień oskarżonego, jak i treści innych dowodów w sprawie zebranych) do uznania, że jego ówczesnym zamiarem, stymulującym taką treść złożonych przez niego wyjaśnień, nie była chęć realizowania w ten sposób prawa do obrony w związku z postawionym mu zarzutem, ale w ogóle niezwiązane z tym pragnienie fałszywego oskarżenia W. R. o przestępstwo, w istocie przez niego nie popelnione.

Wobec kierunku zaskarżenia kasacji nie ma też procesowej możliwości (ewentualnego) „rozszerzenia” istotnych dla tych rozstrzygnięć okoliczności. Jest to istotna konkluzja, bowiem w uzasadnieniu uchwały z dnia 11 stycznia 2006 r., I KZP 49/05, OSNKW 2006, z. 2, poz. 12, Sąd Najwyższy zasadnie podniósł, że oskarżony nie ponosi odpowiedzialności karnej za fałszywe oskarżenie, jeżeli (jak

to nastąpiło in concreto) w ramach wyjaśnień wysuwa fałszywe pomówienie wobec innej osoby o popełnienie lub współudział w popełnieniu zarzucanego mu czynu, gdy czyni to w celu uniknięcia odpowiedzialności za ten czyn, albo złagodzenia odpowiedzialności własnej, bądź w celu podważenia wiarygodności dowodu obciążającego go lub dla prawnego wyeliminowania dowodu z materiału dowodowego, który przeciwko niemu zebrano. Pogląd ten należy podzielić podobnie jak i, przytoczoną w uchwale, szczegółową oraz wyczerpującą jego motywację (por. także glosę do tej uchwały J. Potulskiego – GSP – Prz. Orz. 2006/4/121-126). Nie sposób wszak nie dostrzec, że w opisanych okolicznościach oskarżony działał w granicach przyznanego mu i gwarantowanego nie tylko w Kodeksie postępowania karnego (art. 6), ale także Konstytucji RP (art. 42 ust. 2) oraz wiążącej Polskę Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (art. 6 ust. 3), prawa do obrony, którego środkiem realizacji są właśnie jego wyjaśnieniem. Karalność oskarżonego za ich fałszywe złożenie jest więc jedynie możliwe wówczas, gdy składając je działał on w innym celu, niż w celu obrony. Każde ewidentne i jednoznaczne wyjście poza granice tego prawa może rodzić odpowiedzialność karną oskarżonego, jeżeli w ten sposób swoim zachowaniem wypełnia on znamiona danego czynu zabronionego. Ta odpowiedzialność aktualizuje się zatem nie tylko wtedy, gdy oskarżony dokona fałszywego pomówienia w postaci innej niż przez składanie wyjaśnień, lub wprawdzie w wyjaśnieniach, ale odnośnie czynu nie mającego żadnego związku z czynem mu zarzucanym lub z obroną przed tym czynem, ale także i wtedy, gdy te jego fałszywe oskarżenia odnoszą się do zarzucanego mu czynu, ale złożył je nie dla własnej obrony przed odpowiedzialnością karną za ten czyn, ale wyłącznie w innym celu, na przykład dla zniesławienia danej osoby.

Odnosząc to do realiów rozpoznawanej sprawy i poczynionego wyżej ustalenia, że oskarżony składając w dniu 24 maja 2012 r. wyjaśnienia obciążające fałszywie W. R., tylko realizował swoje prawo do obrony przed odpowiedzialnością karną za zarzucane mu wówczas przestępstwo, należało uznać że – tak czyniąc – nie wyczerpał on wszystkich koniecznych przesłanek warunkujących jego odpowiedzialność za występki z art. 234 k.k. To zaś oznacza, iż powinien on być uniewinniony od popełnienia tego zarzucanego mu występku.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia przepis art. 632 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.

Z tych wszystkich względów, orzeczono jak wyżej.